

פרשת קרח על מחלוקות ומנהיגים

-הרב דובב בינדיגר-

מה מעניק לאדם את ההנהגה?

עד למהפכה הצרפתית ההנהגה הייתה עניין של שיוך משפחתי. משפחות האצולה הורישו מאב לבן את השלטון, מה שהפך את ההנהגה לעניין של גורל ולא בהכרח כישורים. אם נולדת למשפחה פלונית הרי שתקבל את התפקיד, גם אם אין לך כישורים מתאימים. השאלה הדומיננטית הייתה "מיהו אביר?" ולא "מי אתה?".

המהפכה הצרפתית הביאה לעולם תפיסה חדשה שבה אדם מקבל לידי תפקיד בהתאם לכישוריו, התאמתו למשימה ויכולת השכנוע שלו שתגרום לאחרים לתמוך בבחירתו לתפקיד.

מבחינה זו פרשת "קרח" מעלה טענה מעניינת: "כי כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה' ומדוע תתנשאו על קהל ה'". לנו, בני המאה ה-21 והתרבות המערבית המודרנית, קל מאוד להזדהות עם טענתו של קרח. הרי בבסיס הדברים כולם ראויים להיות מנהיגים. אם זו רק שאלה של כישורים והתאמה, מי קבע שאין מוכשרים ממשה ואהרן? מדוע כל הכוח מרוכז בידיה של משפחה אחת בלבד? זאת ועוד: אם הטענה היא לגיטימית אז מה מקום יש לכעס הגדול על קרח?

תשובתו של משה לקרח חושפת כי יש כאן טענה אחרת: "המַעַט מִכֶּם כִּי הַבְּדִיל אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֶתְכֶם מֵעַדְת יִשְׂרָאֵל לְהַקְרִיב אֶתְכֶם אֵלָיו לְעַבֵּד אֶת עַבְדְּת מִשְׁכַּן ה' וְלַעֲמֹד לִפְנֵי הָעֵדָה לְשָׁרְתָם. וַיִּקְרַב אֶתְךָ וְאֶת כָּל אַחֶיךָ בְּנֵי לְוִי אֶתְךָ וּבִקְשָׁתֶם גַּם כְּהֹנֵה". במילים אחרות, משה אומר לקרח: הרי אתם מבני לוי ויש לכם כבר תפקיד מורם מעם, אז מה בעצם אתה רוצה קרח? עוד ג'וב? "בקשתם גם כהונה?" משה חושף כי למעשה אין פה טענה אמיתית הקוראת לבחירות למנהיגות אלא אינטרס אישי.

המשנה במסכת אבות רואה במחלוקתו של קרח דוגמא למחלוקת שאינה לשם שמים. המשנה קובעת כי מחלוקת שכזו אין סופה להתקיים. נשאלת השאלה מהם מאפייניה של מחלוקת שאינה לשם שמים ומה הפירוש "אין סופה להתקיים"?

נראה כי כוונת המשנה לומר כי מחלוקת שאיננה לשם שמיים מחלוקת שבסופה אין שום דבר שיכול להתקיים. אין בסוף הדרך תכלית בעלת משמעות, משום שגם אין בה מגמה של בירור האמת. כל מה שיש בה היא התנצחות לשם הנצחון ותו לא; צורך אנוכי להשמיע את קולי.

קביעה זו נותנת בידנו סימנים שבעזרתם נוכל כולנו ובמיוחד המנהיג הנבחר לזהות ובעיקר להימנע ממחלוקת שאין לשם שמיים. האפיון הראשון מופיע בדבריו של הרמב"ן ששואל מדוע קרח נזכר דווקא עכשיו לחלוק על משה. תשובתו היא שכל זמן שהנהגתו של משה הייתה על מי מנוחות לא היה סיכוי להתנצח עמו. חטא המרגלים ועונש הנדודים במדבר שנו את התמונה. העם כועס ומכאן שזהו הזמן לעורר ויכוחים ומחלוקות. זיהוי נקודת החולשה כדי לעורר ויכוח, היא עצמה סימן לכך שאין כאן מחלוקת עניינית אלא ניצול ציני של המצב.

ארגון רבני צהר

ההסתדרות הציונית העולמית
המערך לשירותים רוחניים בתפוצות

האפיון השני מופיע בדברי הגמרא בסנהדרין ששואלת מדוע משה הלך אל דתן ואבירם כדי לפייסם. אומרת הגמרא: "אמר ריש לקיש, מכאן שאין מחזיקין במחלוקת". להחזיק במחלוקת פירושו להיות זה שמנצח בויכוח בכל מחיר. מי שחייב להיות המנצח לא ירצה לצמצם את הפערים שבין הצדדים. אדרבה: הוא רק יבקש להדגיש אותם. במקום לעבוד על המשותף ולחזק אותו הוא יחדד את ההבדלים. הוא יעדיף לצעוק את עמדתו בקול ואפילו בכעס, במקום לנסות לדבר בשקט ובלי התלהמות עם הצד האחר.

בשנים האחרונות אנו עדים לויכוחים ומחלוקות בין קבוצות שונות בחברה הישראלית. לצערנו בחלק מהמחלוקות הדיון רחוק מלהיות תרבותי והוא אף מזכיר בכל הדרכים האפשריות מחלוקת שאיננה לשם שמים. ניצול ציני של חולשה כדי לנגח; התנצחויות באמצעי התקשורת במקום מפגשים ישירים; פסילה של אנשים במקום שיח על דעות ועוד.

יש לדעת כי היהדות מעודדת מחלוקות. הגמרא מלאה בהן, אבל כל זאת בתנאי שהמחלוקת מתנהלת כשהיא "לשם שמים". האתגר של כולנו הוא לעודד ולקדם תרבות דיון שמוסיפה שלום בעולם ומתוך כך מבררת את האמת. בינתיים נראה כי אנו עוד צריכים עוד ללמוד איך מנהלים מחלוקת ומהן גבולותיה.

הרב דובב בינדיגר, רב הקהילה הדתית לאומית "היכל שלמה", קריית הרצוג- בני ברק